

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

Diplomski rad

Utjecaj pornografije na žensku seksualnost

Studentica: Marija Marković

Mentorica: dr.sc. Branka Galić

Zagreb, prosinac 2017.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. CILJEVI I SVRHA	2
3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA	3
3.1. Pornografija i društvo	3
3.2. Teme istraživanja pornografije	3
3.3. Žene, muškarci i pornografija	6
4. ISTRAŽIVAČKA PITANJA	7
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	8
5.1. Metoda i postupak	8
5.2. Uzorak	8
6. REZULTATI	9
6.1. Početak konzumacije pornografije	9
6.2. Žena u i izvan pornografije	10
6.3. Utjecaj pornografije na sliku o sebi i na seksualno ponašanje	14
6.4. Pornografija u svakodnevnom životu i partnerskim odnosima	17
7. RASPRAVA	19
8. ZAKLJUČAK	22
LITERATURA	23
PRILOZI	25
IZJAVA	25
STRUKTURA INTERVJUA	26
SAŽETAK	28
ABSTRACT	28

1. UVOD

Smatra se da čovjek od trenutka kada je počeo pisati i crtati stvara erotske prikaze dok sama pornografija bliska današnjoj nastaje tek razvitkom prostitucije, a tek u 19. stoljeću postaje dijelom masovne kulture (Landripet, 2005). Od samih početaka masovne potrošnje ona je neodvojiva od religijskih, etičkih i društveno-političkih polemika (Segal i McIntosh, 1993; Duggan i Hunter, 1995 prema Štulhofer i dr, 2003:75). Fenomen pornografije društvena je i povijesna činjenica (Elias et al., 1999 prema Štulhofer i dr, 2003:75). U početku je pornografija bila zabava za odabrane koji su to sebi mogli priuštiti, no danas pornografska industrija je visoko profitabilna djelatnost, čiji se masovni proizvodi mogu naći svugdje te ju obilježava vrlo diferencirana ponuda koju čine tiskovne, videoproizvodnja te internet i telefonske usluge (Štulhofer i dr, 2003). Društveno je prihvaćena činjenica da je pornografska industrija sektor predvođen muškarcima okrenut muškarcima kao potrošačima. Žena i njena stvarnost iako „potpuno izložena postaje nevidljiva“ (Kozole prema MacKinnon, 2003:9). Muškarci su ti koji stoljećima imaju moć nad diskursom seksualnosti. Muški diskurs je diskurs moći i užitka. Verbalni dio diskursa je također muški dok je ženski onaj još uvijek neizrečeni, sastavljen od nijemih znakova (Schussler, 2012). Ona je sredstvo postizanja užitka muškaraca, to je njena uloga te pri tome njena seksualnost postaje njemu podređena i njen užitak zapravo nebitan. Postavlja se pitanje što je sa ženama i njihovom seksualnosti i užitkom kada je riječ o pornografiji (Haysom, 2012).

Sama pornografija poput bilo koje druge prakse bilo u sklopu literature, filma ili medija posredovana je klasom, rasom i rodnom razlikom, a dosadašnja pornografija vođena je heteronormativnim patrijarhatom. Otkrivanje kako je seksualnost uklopljena u heteronormativni patrijarhalni diskurs pruža nam mogućnost izgradnje slobodnije seksualnosti i rušenja pornografskih represivnih scenarija (Haysom, 2012:5). Također razvojem tehnologije i globalne trgovine pornografska industrija postaje pristupačnija i sve raširenija. Tako je i korištenje *cyber-porn*-a zbog svoje dostupnosti i anonimnosti postalo dijelom svakodnevnog života (Cooper, 1998; Cooper, Delmonico i Burg, 2000; Cooper i Griffin-Shelley, 2002, , Carroll i dr., 2008 prema Brajdić, 2013:135, Štulhofer i dr.; 2007, Poulsen, 2013).

Područje koje pokriva značenje izraza *pornografija* je problematično (Attwood, 2002. prema Landripet, 2005) te ga je time gotovo nemoguće odijeliti od *erotike* ili *umjetničkih seksualnih prikaza*. Stoga se u novijoj znanstvenoj i stručnoj literaturi umjesto pojma *pornografija* često koristi složenica *seksualno eksplicitni sadržaj (SES)* (Landripet, 2005:270). Korištenje pojma SES preferira se zbog svoje neutralnosti za razliku od stigmatiziranog pojma pornografije (Štulhofer i dr, 2003) te zbog jasnijega konceptualnog i operacionalnog razgraničenja od ostalih seksualno intoniranih sadržaja (Landripet, 2005). Definicija SES-a uključuje više kategorija: erotsku pornografiju (nudi eksplicitne, ali nenasilne i nedegradirajuće prikaze ljudskoga tijela i seksualne aktivnosti punoljetnih ljudi), degradirajuća pornografija (uključuje degradiranje, ponižavanje i dehumaniziranje ljudi, većinom žena, premda nasilje nije nužno prisutno) i nasilnu pornografiju (prikazuje seksualno nasilje, uglavnom muškaraca protiv žena). Treba napomenuti da ni takvo određenje nije posve jednoznačno, ali usmjereno je na sadržaj SES-a te time upotrebljivo za testiranje pretpostavljenih učinaka na stavove i ponašanje konzumenata (Landripet, 2005). U ovom radu ostat ćemo pri korištenju pojma pornografija jer se taj naziv prepoznatljivi kod ispitanica, a i čini se primjerenijim radi ostanka na terminološkom tragu većine istraživanja (Landripet, 2005). Melanie Water iznosi da je Trećim valom feminizma došlo do reorijentacije u raspravama o pornografiji s pitanja *što je* pornografija na što pornografija *čini* i koliko je uspješna u tome te se time naglasak s političkog prebacuju na osobni (Waters, 2007). U novije vrijeme javlja se pokušaj otvaranja pristupa pornografiji i ženama kao ravnopravnim potrošačicama pornografske industrije gdje žene nisu samo objekt čija je svrha postizanje užitka muškarca.

2. CILJEVI I SVRHA

Cilj ovog istraživanja je opisati koji smisao žene pridaju konzumaciji audio-vizualne pornografije. Ovim radom želimo istražiti elemente iskustva ženske konzumacije pornografije.

3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Pornografija i društvo

Rasprave i napadi na pornografske sadržaje kreću još s počecima nastanka pornografije. Stvaraju se stereotipi i predrasude o njenim konzumentima, pregršt osuda koje se svode na isticanje potencijala pornografije za pojedince nemoralnih, devijantnih pobuda štetnih za pojedinca i društvo (Abramson i Pinkerton, 1998).

To uključuje organiziranje velikih i ponekad incidentalnih prosvjetnih skupova i marševa, stvaranje grupa otpora nasilju nad ženama te pravnu borbu za cenzurne intervencije u zakonodavstvo nekih zemalja. Borba protiv pornografije svoje početke nalazi u ranim radovima Robin Morgan i Susan Brownmiller. Tako Morgan pornografsku industriju smatra artikulacijom muške fantazije o nasilnom seksu, te stvara krilaticu „pornografija je teorija, silovanje praksa“ (Tiefer prema Landripet, 2007: 271), a Brownmiller borbu protiv pornografije predstavlja kao borbu protiv silovanja (Landripet, 2007). Pornografiji se pripisuje popularizacija seksističkih vrijednosti dvostrukih standarda; seksualna objektivizacija, dehumanizacija i hiperseksualizacija žena te pripisivanje intelektualne inferiornosti ženama. Smatra se da prenosi specifično socijalno učenje oponašanja seksualnih obrazaca kreiranih prema muškim fantazijama (Landripet, 2007).

3.2. Teme istraživanja pornografije

Rasprave i napadi na pornografiju, bilo religijske, etičke ili političke prirode izazvale su interes društvenih znanosti za istraživanjem psihosocijalnih aspekata uporabe pornografije posljednjih desetljeća. Teme istraživanja u području pornografije pretežno se dijele u dvije kategorije (Fisher i Barak, 1991; Davis i Bauserman, 1993 prema Štulhofer i dr, 2003). To su:

1. Istraživanja prezentacije seksualnosti u pornografiji
2. Makroistraživanja i mikroistraživanja reakcija izloženosti pornografiji.

Makroistraživanja ili ekološka istraživanja bave se vezom između promjena u zakonskoj regulaciji pornografije i dinamike seksualnog kriminaliteta, dok mikroistraživanja reakcija ispituju individualne reakcije na pornografiju. Nadalje, mikroistraživanja reakcija često su eksperimentalnog tipa, obrađuju pitanja poput spolnih razlika u subjektivnom i objektivnom uzbuđenju izazvanom pornografijom, veze između seksualnog zadovoljstva, ponašanja i konzumacije pornografije, sklonosti nekonsenzualnim seksualnim kontaktima i uporabe pornografije i dr. (Štulhofer i dr., 2003:76). Većina istraživanja posvećena utjecaju konzumacije pornografije na vrijednosti i stavove usredotočena su na stavove prema seksualnosti, intimnim vezama i drugom spolu pri čemu je pažnja posebno posvećena percepciji seksualne i društvene uloge žena.

Osnovno pitanje kojim se bave tiče se utjecaja izloženosti pornografiji na oblikovanje i promjenu određenih stavova i u kojoj mjeri je taj utjecaj prisutan (Štulhofer i dr., 2003) Istraživanja posvećena jednokratnoj izloženosti sadržajima pornografije pokazuju minimalne promjene u stavovima, u većini slučajeva riječ je o promjeni manjeg dijela mjerenih stavova i to u pravcu većeg prihvaćanja određenih seksualnih preferencija i aktivnosti. Tako je Mosher (1971; 1973) u istraživanju promjene stavova studenata vezanih za seksualnost, nakon kratkotrajnog izlaganja neagresivnoj pornografiji utvrdio da je poraslo prihvaćanje predbračne seksualnosti, osobito kod seksualno aktivnijih ispitanika (Mosher prema Štulhofer i dr, 2003:76). Istraživanja utjecaja dugotrajnoj izloženosti sadržajima pornografije na vrijednosti i stavove provedena su uglavnom u eksperimentalnim uvjetima. Takva istraživanja pokazuju porast prihvaćanja i odobravanja pornografije, ali i ponešto naglašeniju promjenu stavova prema uvriježenom seksualnom ponašanju. Tako je u istraživanju provedenom od strane Zillmana i Bryanta (1988) utvrđeno kako su ispitanici nakon razdoblja višekratnoga konzumiranja pornografije bili skloniji prihvaćanju predbračnih seksualnih odnosa i eksperimentiranja u njima te da su manje skloni monogamstvu, braku i roditeljstvu. No potrebno je napomenuti da nije poznata trajnost tog efekta (Zillman i Bryant prema Štulhofer i dr, 2003, 76).

Neka istraživanja ukazala su da izloženost pornografiji, premda kratkoročno, utječe i na procjenu atraktivnosti partnera, zadovoljstvo seksualnim životom i seksualnom izvedbom partnera (Štulhofer i dr, 2003). Većina autora skeptični su prema izrazito negativnom učinku pornografije, no dio istraživanja ipak upućuje na izrazito negativan učinak, posebno na agresivno ponašanje, no važno je napomenuti da dio sadržaja se

odnosi na negativne aspekte nasilne pornografije poput sklonosti seksualnom nasilju kod muškaraca, proširenosti rizičnoga seksualnog ponašanja, dječje pornografije te negativnog utjecaja na izgradnju i razvoj intimnih veza kod muškaraca i na samopouzdanje i sliku o (seksualnoj) sebi u žena čiji partner učestalo konzumira pornografiju (Brajdić Vuković, Delalić, 2000, Landripet 2007, Štulhofer, 2003. Attwood, 2005). Što se tiče seksualne agresije i konzumacije nasilne pornografije, za pretpostaviti je da je njena konzumacija zapravo simptom, a ne uzorak seksualnih impulsa što je dokazano i istraživanjem (Štulhofer i dr, 2003). No neka istraživanja utvrdila su i postojanje pozitivnih posljedica poput utjecaja na seksualno zadovoljstvo, sklonost seksualnom eksperimentiranju i smanjenje seksualne disfunkcije u pojedinca ili u paru te zadovoljenje seksualne znatiželje u sigurnom i privatnom okruženju. Dio istraživanja u području pornografije zauzimaju analize stavova o ženama i njihovoj seksualnosti. Iako se rezultati razlikuju, može se zaključiti kako osobe koje obilježava veća izloženost pornografiji ne iskazuju negativnije stavove prema ženama. Štoviše, neka istraživanja su pokazala spolno egalitarnije stavove u uzorku ispitanika izloženih pornografiji (Štulhofer, 2003). Nadalje, dosadašnja istraživanja afektivnih i kognitivnih posljedica konzumacije pornografije sugeriraju da duža izloženost i određeni sadržaji, poput seksualnog nasilja, mogu utjecati na stavove pojedinaca, ali sami po sebi ne stvaraju negativne predodžbe o ženama niti potiču seksualnu agresiju (Fisher i Greiner prema Štulhofer i dr, 2003).

Vidjeli smo kako se većina istraživanja vezana uz pornografiju koja spominju žene zapravo bave muškim doživljajem žena u pornografiji i izvan, odnosno kako muška konzumacija utječe na percepciju i stavove prema ženama. Što se tiče istraživanja utjecaja pornografije na žensku seksualnost otvaraju se tri teorijsko-istraživačka problema: problem istraživačkog pristupa utjecaju pornografije, pitanje rodni razlika u konzumaciji pornografije te problem motiva i obrasca ženske uporabe pornografije (Brajdić-Vuković, 2013). Pitanje motiva i obrasca ženske uporabe pornografije je problem kojim ćemo se baviti u ovom istraživanju.

3.3. Žene, muškarci i pornografija

Kao što je ranije spomenuto, pornografija se smatra „muškim“ područjem odnosno industrijom predvođenom muškarcem okrenuta njemu kao korisniku. Ženska konzumacija pornografije u posljednje vrijeme izaziva sve više interesa, ali je i dalje manje zastupljena kao predmet znanstvenih istraživanja u odnosu na istraživanja vezana za muškarce i njihovu konzumaciju.

U ovom istraživanju odlučili smo pozabaviti se ženama i njihovoj konzumaciji audio-vizualne pornografije. Da je u pristupu pornografiji prisutna spolna razlika jasno je. Različiti pristupi bave se tumačenjem te razlike. Biološko tumačenje razlika u konzumiranju pornografije temelji se na endokrinološkim procesima i hipotezi o diferencijalnom strukturiranju mozga muškarca i žene. Prema tome je muškarcima važniji vizualni stimulans, a ženama olfaktivno i taktilno (Moir i Jessel prema Delalić i dr, 1997:212) Objašnjenja razlike u konzumaciji nalazimo i u društvenoj konstrukciji spolnih uloga. Raznim sociopsihologijskim teorijama nastoji se objasniti kako pojedinac internalizira elemente tradicionalnog obrasca spolnih uloga. Glavno polazište tih teorija je učenje uloga kroz kompleksan sklop djetetovih odnosa s njegovom socijalnom okolinom. Tako prema Eriksonovoj teoriji definicije spolnih uloga počinju oblikovati između treće i pete godine života te nakon krize u adolescentskoj dobi rezultira jedinstvenim identitetom pojedinca/ke. Osoba preuzima određeni spolni identitet te je u isto vrijeme subjekt dinamičkog suodnošenja sa spolnim stereotipima zadanim statičnim, tradicionalnim promišljanjem spolnosti. Prihvaćeno je shvaćanje da je u muškarca izraženiji seksualni poriv i veća sklonost promiskuitetu dok žene insistiraju na kvaliteti seksualnog iskustva. Odnosno, kod žena se ističe važnost emocionalne dimenzije spolnosti te kompleksnost seksualnosti. Prema tome, i shvaćanje podjele uloga u seksualnoj interakciji je stereotipno: muškarac je taj koji inicira dok žena postavlja uvjete i ograničenja (Delalić, 2000; Wright, 2015). Sukladno tome i sama pornografija se orijentira isključivo na izravno poticanje seksualnog uzbuđenja te se time doima bliža muškarcu.

Zbog svoje snažne dominantno vizualne stimulacije u relativno kratkom vremenu prikazivajući tipične muške fantazije (odnos s više žena, ženska homoseksualnost i sl.) služi muškarcima da odmah zadovolje svoje seksualne potrebe te izbjegnu troškove složene socijalne i emotivne dimenzije stvarnih intimnih veza. Bazirajući se na muškim

fantazijama, pornografija zanemaruje interese i potrebe žena kao konzumentica pornografije. Tako su pornografski sadržaji lišeni emotivnog i socijalnog konteksta te time se ne uklapaju u tradicionalno poimanje o ženama kao subjektima suptilnije spolnosti. Prema tome i sama pornografska industrija ne izlazi u susret ženskoj publici. Tako „marketing audijalne pornografije u potpunosti isključuje žensku heteroseksualnu skupinu, a sadržaji svih tipova pornografije (vizualne, audijalne, tekstualne) uglavnom se ne bave tipičnim ženskim fantazijama ili ih interpretiraju iz pozicije muškog *viđenja kroz ključanicu*“ (Delalić i dr, 1997). U novijim istraživanjima, iako je vidljiv porast ženskih korisnica (Poulsen i dr, 2013), i to pretežito u mlađim dobnim skupinama, udio žena koje učestalo konzumiraju pornografiju još znatno manji u odnosu na muškarce (Štulhofer i dr., 2007). Zanimljiv je i podatak ranijih istraživanja prema kojima žene češće gledaju s partnerima, dok muškarci preferiraju gledati pornografiju sami (Poulsen i dr, 2013) Tako Delalić (2000) u istraživanju spolne razlike u percepciji i konzumiranju pornografije na uzorku zagrebačkih studenata i studentica dolazi do sljedećih rezultata: muški ispitanici više od ispitanica konzumiraju vizualnu i tekstualnu pornografiju i ranije su nego ispitanice pogledali pornografski film. Također je dokazano da postoji statistički značajna razlika među spolovima u učestalosti kupovanja pornografskih časopisa ili uporabe usluga pornografskoga tržišta. Ispitanici i ispitanice su pornografiju opisali kao proizvod usmjeren ponajprije na mušku publiku pa se time razlika prema spolu pokazala i u procjeni privlačnosti pojedinih motiva pornografskih filmova (Delalić, 2000).

4. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

1. Opisati prvi kontakt s pornografijom i razlog nastavka konzumacije iste.
2. Otkriti stavove o pornografiji te ulozi i prikazu žene u pornografskim uradcima.
3. Saznati kako prikaz žene unutar pornografije utječe na mišljenje o vlastitom izgledu i seksualnosti.
4. Opisati kakvu ulogu pornografija ima u svakodnevnim odnosima i u odnosu s partnerom.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Metoda i postupak

U istraživanju je korišten kvalitativni pristup, a kao metodu smo koristili polustrukturirani intervju kako bi dobili odgovore na ista pitanja kod svih sudionica te time ustvrdili zajedničke elemente iskustva konzumacije pornografije i njenog utjecaja na žensku seksualnost, no i kako bi sugovornice bile u mogućnosti što slobodnije i detaljnije odgovoriti na svako postavljeno pitanje. Sudionice su usmeno i pisano informirane, pri čemu će im je uručen dokument s podacima o istraživanju, njihovim pravima, načinima korištenja podataka te kontaktom istraživačice, uz vlastoručni potpis istraživačice, kojim se garantira da su sudionice prije pristanka informirane o svim u dokumentu navedenim aspektima istraživanja. Provedeni intervju su snimani te transkribirani. Intervjui su provedeni u privatnim prostorima, kod ispitanica ili istraživačice, kako bi se ispitanice osjećale što slobodnijima odgovoriti na pitanja vezana uz istraživanje. Svi transkripti su anonimizirani kako bi se zaštitio identitet sudionica. Istraživanje je odobrilo povjerenstvo Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao metodu analize koristili smo tematsku analizu. Tematska analizu koristili smo kako bi identificirali, analizirali i zabilježili teme koje se javljaju unutar podataka u ovom slučaju transkribiranih intervjuja. Intervjui su prvotno transkribirani te smo ih nakon toga više puta iščitavali i zabilježavali početne ideje. Zatim smo kodirali skupljene podatke. Kodove smo razvrstavali u potencijalne teme na temelju poveznica koje smo pronašli među njima. Na kraju analize došli smo do četiri tematske cjeline koje su razrađene u nastavku rada.

5.2. Uzorak

Pošto se konzumacija pornografije često gleda kao tabu tema do uzoraka smo odlučili doći neformalnim raspitivanjem osoba koje poznaju žene koje koriste pornografiju. Kada smo došli u kontakt s potencijalnim ispitanicama važno nam je bilo da ispitanica povremeno konzumira pornografiju te da se osjeća slobodno razgovarati o

temi. Naime, neke osobe prvotno su pristale na intervju no kasnije su odbile zato što im je neugodno o tome pričati ili je već duže vrijeme nisu konzumirale. Uzorak obuhvaća 15 sugovornica u razdoblju od 18 do 26 godina pošto je korištenje pornografije upravo najčešće među mladima. Naime, rana i srednja mladenačka dob, razdoblje je istraživanja seksualnosti i identiteta u romantičnim vezama i izvan njih te to razdoblje češće uključuje više seksualnog rizika (Arnett prema Brajdić-Vuković, 2013). Od 15 ispitanica 8 ih je bilo u vezi, dok 3 ispitanice su istaknule da nikada nisu bile u (ozbiljnoj) vezi. Dvije ispitanice su istaknule da su biseksualke, te je jedna u vrijeme intervju bila u homoseksualnoj vezi. Sve ispitanice u trenutku provedbe intervju nalazile su se u Zagrebu, iako su bile iz različitih dijelova Hrvatske. Ispitanice su u vrijeme trajanja provedbe intervju bile studentice, nedavno završile studij tek je jedna ispitanica u planu imala upis studija. Intervju su provedeni tijekom lipnja i srpnja 2017.

6. REZULTATI

Analizom prikupljenih podataka došli smo do četiri tematske cjeline. Prva cjelina sadržava rezultate vezane za kontekst u kojem se dogodio prvi kontakt s pornografijom te razlog nastavka konzumacije pornografije. Druga obrađuje podatke vezane za prikaz žena u pornografiji, preferencije pornografskog sadržaja te usmjerenost pornografije na mušku publiku. Treća tematska skupina bavi se utjecajem pornografije na izgled i seksualne prakse te naposljetku bavimo se ulogom pornografije u bliskim odnosima te u odnosu s partnerom.

6.1. Početak konzumacije pornografije

Ova tematska cjelina obuhvaća teme poput „slučajan prvi kontakt s pornografijom“, „znatiželja kao razlog za daljnju konzumaciju“, „gledanje pornografije kao stimulans pri masturbaciji“. Većina sudionica istraživanja kao prvi susret s pornografijom započeo je u ranoj adolescenciji. Četiri sudionice su se prvi susret imale još u prepubertetskoj dobi, a jedna tek početkom faksa. Iako je većina sudionica prvi kontakt imala u ranoj pubertetskoj dobi tek su kasnije, kao i sudionice koje su prvi kontakt

imale u prepubertetskoj, s razmakom od dvije i više godina nakon prvotnog susreta, nastavile konzumirati pornografiju. Prvi susret s pornografijom u većini slučajeva je bio slučajan:

Vjerovatno oko neke 11e godine...ili tako nešto da sam baš, mislim vidjela ono što možemo baš, baš pravom pornografijom. I...nemam pojma mislim da sam slučajno naletila na to, onak jako, jako kasno na televiziji ili tako nešt. Tog se onak sjećam, to je onak, da. Ne sjećam se točno šta sam vidla, al negdje u tom, tom periodu sam onak slučajno naletila na nešto. (Sugovornica 3)

U više slučajeva su navedeni kasnonoćni „playboy“ programi na televiziji kao prvi susreti s pornografijom, tu su i „video fore“ odnosno kratki pornografski video uraci među vršnjacima u školi, VHS kazete te u jednom slučaju preko animirane „fan art“ pornografije na internetu. Samo je jedna sugovornica s namjerom prvi put išla tražiti pornografiju. Nakon prvotnog susreta s pornografijom sugovornice su se izjasnile kako je znatiželja u većini slučajeva bila razlog nastavka ili ponovne potrage za pornografijom te poslije kao razlog gledanja pornografije navode kao stimulans pri masturbaciji.

Zato šta bila sam znatiželjna tj. još uvijek sam znatiželjna. Ali većinom zato što mi je pomagala kao medij pri samozadovoljavanju svojih potreba tako da... (Sugovornica 10)

Same sugovornice su u par slučajeva izbjegavale koristiti riječ masturbacija ili samozadovoljavanje kao razlog gledanja pornografije pa tako su na pitanje zašto i dalje konzumiraju pornografiju odgovarale: „zbog čega (ju) ljudi gledaju“, „dodatno kad sam sama“, „get off“, „po potrebi gledam, tako ću reć“, „iz svog gušta“, „kada mi fali netko“ te „iz užitka“, „jer mi je uzbudljiva“, sami odgovori bili su popraćeni hihotom ili smijehom što je odavalo da sudionice osjećaju nelagodu kada trebaju priznati da je razlog osobni užitak. Kada bi im se dodatno postavilo pitanje le li misle pod time na masturbaciju, kroz smijeh bi priznale da da.

6.2. Žena u i izvan pornografije

U ovoj cjelini obrađuju se teme poput „prikaz žene u pornografiji“, „pornografija kao muška fantazija“, „raznolikost preferiranih kategorija“, „nerealističan prikaz

seksualnog odnosa“, „pornografija i žensko zadovoljstvo“ te „promjena u pornografiji“. Sve sugovornice su se složile da je pornografija primarno usmjerena muškarcu i kako bi ispunila njegove potrebe. U većini pornografskih videa žena je podređena i služi kako bi zadovoljila muškarca, koji s druge strane preuzima inicijativu. Tako je par sugovornica istaknulo kako je žena prikazana „objekt/lutka/igračka“ koja je „dotjerane“ kako bi se svidjele muškarcima odnosno muškoj publici te da njihovo ponašanje i sama radnja pornografija su odraz „muške fantazije“.

Pa prikazane su, pa zapravo degradirano, ko objekti. Ne znam kak bi to opisala. Samo su za zadovoljstvo muškaraca kao prizor. Isto se, ne znam, žene njih se uvijek cijele vidi, a muškarce se vidi sam tipa k... ili nešt tak. Onda krupni planovi njihova tijela. Uglavnom, objektivizirane su . (Sugovornica 14)

Preužasno, preužasno, jedva da nađem išta za gledat u zadnje vrijeme jer to je očito sve muška fantazija. [...] Da su one tu, da žele biti lutke, da ne žele o svom užitku uopće brinuti, da su tu samo da spermu gutaju i žele bol i žele samo servirati tog muškarca ružnog gadnog, daj molim te, to se ne bi nikad desilo uživo. Razumijem, hmm, role playing i sve to, ali da je po meni, bilo bi fakat drugačije sa ženama i bili bi fakat zgodniji ti pornoglumci, a ne samo neki djedice oronuli. To je baš muška fantazija da prosječan klipkan krkan može dobiti najzgodniju žensku i to mi je, daj molim te. (Sugovornica 2)

Žena je u fokusu centru pornografskog videa, na način da kamera snima često samo ženu odnosno njeno tijelo, dijelove tijela i najčešće “preuveličane“ reakcije.

[...] rekla (bi) da se većinom sve vodi na isto i baš to što sam rekla to, više fokus na ženama i to kako su to podređenije od muškaraca i to. [...] Mislim na to da ih se više snima i njihova reakcija i općenito rekla bi čisto vizualno, tijelo i dijelovi tijela i to ono. Ne znam, baš kad je seks-seks većinom je fokus na ženu. (Sugovornica 9)

[...] pretpostavljam da je ili onak žensko iskustvo preuveličano, mislim preuveličano, očito nije stvarno, nije realno prikazano, jer se non stop deru i vrište i nije bitno koja je poza, nije bitno koliko je brz ni koliko ju nabija uz onaj zid, njoj je super, njoj je fenomenalno, ovo i ono, pol sata, to nema šanse! (Sugovornica 3)

S druge strane muškarac u videima, iako prisutan, je nevidljiv. Često se vidi samo muško tijelo odnosno njegov spolni organ, njegove reakcije su najčešće odsutne. Sugovornice su

izrazile nezadovoljstvo nerealističnim prikazom odnosa gdje sve što muškarac radi ženi izaziva zadovoljstvo koliko god to neugodno možda izgledalo, dok su, s druge strane, muške reakcije su izostavljene.

Zato što sam malo prije rekla da u videima se uvijek prikazuje u potpunosti, muškarci ako ih se site prikazat super, ako ne...ono. Em masu videa šta sam gledala uopće ne znam kako tip izgleda, osim njegovog spolnog organa (smijeh). Znači, nemam pojma kako on izgleda. Mogu reći jel zgodan ili nije jer tolko se vidi, al faca, znači ne mogu reć jel lip, nije. A o ženi mogu sve. (Sugovornica 13)

Da je pornografija muška fantazija vidljivo je i iz činjenice da svaki video završava muškim orgazmom. Iako se većina sugovornica složila da je pornografija u velikoj mjeri rađena za muškarca tj. da se njemu udovolji, većina ih smatra kako time ipak žensko zadovoljstvo nije zanemareno, bar ne njihovo kao gledateljica. Napominju da sve ovisi o kategoriji i videima, ali u većini smatraju da danas gledateljice i gledatelji imaju puno izbora te da se može naći za svakoga nešto te smatraju kako je u kategorijama koje one gledaju žensko zadovoljstvo dovoljno uzeto u obzir.

*Pa, mislim da osobno ima i previše izbora kaj se tiče pornografije tak da osobno svatko može naći nest za sebe. Neka kategorija ili ne znam glumac ili glumica i onda gledaš po tome. Svatko preferira nešto, kužiš. Mislim da nitko ne gleda sve kategorije. Svatko ima svoje. Tak i za onu osobu koja tvrdi da si ne može nać, ne vjerujem. Stvarno ima svakakvih porno materijala od tih filmova, crtića japanskih i tak sve p***, ispričavam se, gluposti. Tak da onak mislim da danas ima dost izbora za svakoga i da si može nać nešt što mu se sviđa i što mu se ne sviđa apsolutno. (Sugovornica 8)*

Dvije sudionice su se izjasnile da, iako ne smatraju da je žensko zadovoljstvo zanemareno, ono je ipak sporedno.

Ne bi rekla da je zanemareno, ummm, ali bi rekla da je...ajmo naći neku riječ...nije zanemareno jer ipak tu muškarac, koliko god to bilo kraće u usporedbi sa ženinim zadovoljavanjem, on ipak koliko toliko zadovoljava. Mislim, to sve pričamo kroz tu priču što nam pornografija prodaje, da oni zbilja doživljavaju vrhunac odnosno ona. Ovaj, ummm, ne bi rekla da je zanemareno, ali bi rekla da je sekundarno, da je muškarac primaran, da je žena tu sekundarna. (Sugovornica 4)

Iako je par sudionica primijetilo da se žensko tijelo više snima, samo dvije sudionice su iskazale nezadovoljstvo time i se složile da je time žensko zadovoljstvo zanemareno.

Da, da... jer muško može doći i kliknuti prvi video, ima ono što je njemu servirano, to je lijepa ženska sa sisama, [nerazumljivo] ili kako njemu godi, onako, in your face. Mene to ne zanima, ja sam straight, tako da, ne zanima me žensko tijelo kao takvo nego čin kao takav ili ta neka fantazija, ta neka priča i onda moram dugo tražit, i šta, pa me to sad pustilo već. Što jednostavno za 5 minuta zabave i ne da mi se tražit sat vremena neku stvar. (Sugovornica 2)

Ostale ispitanice smatraju da „fokus na ženi“ nije problem za pronalazak zadovoljstva u videima jer ih zanima sam seksualni čin, a i smatraju da su glumice puno ljepše pa im ih je draže gledati. Što se tiče potrebnih promjena u pornografiji polovica sugovornica iznijelo je mišljenje kako to nije potrebno jer ima dovoljno žanrova te da tako „svatko može naći nešto za sebe“ dok one sugovornice koje smatraju da je promjena potrebna kao najveći problem istaknule su nerealističan prikaz seksualnog odnosa.

Pa smatram više nekakve realnosti. Užasno me živcira kad žena počne stanjat iste sekunde jer onak to stvarno nije, ok može se napalit čim se ljube. To fakat događa se svima, al sad ono da počne stenja. To me onak stvarno izbacila iz takta. Il ne znam kad se ono baš čuje da fejk vrišti, hmm, neee. (Sugovornica 15)

Sugovornice su izjasnile da ono što preferiraju vidjeti u videima, ne znači da imaju takve seksualne sklonosti. Pornografija im služi kako bi udovoljile nekim svojim seksualnim fantazijama koje nisu spremne prakticirati. Iako znaju pogledati i „mekšu“ pornografiju ipak preferiraju „hard-core“ pornografiju.

Aha, aaa, paa, tvrđi, zato što, zato što mi je, mislim u pravom svijetu nisam takva da volim neke grubosti ili bilo šta takvo, ali kad je nešto priča to mi mora bit potencirano da mi bude zanimljivo jer ako je basic onda mi to nije fora jer mi je samo priča pa mi je bitno da bude intenzivno. (Sugovornica 14)

Što se tiče preferiranih kategorija sugovornice su navele više žanrova koje preferiraju, tako imamo: „rough“, „role play“, anal, „fake rape“, „gang bang“, „group“, „stepfather“, bdsm, lezbijska i amaterska pornografija. Jedan dio sugovornica se izjasnilo kako nema preferiranu kategoriju, najčešće pogledaju što im se nudi po više kategorija ili ovisno o raspoloženju odluče se za nešto „mekšu“ ili „tvrđu“ pornografiju. Ono što su sugovornice istaknule u vezi kategorija i videa koje gledaju je da izbjegavaju one videe koji prikazuju

nasilje ili ponižavanje žena te pri tom istaknule kako im je važno da odnos izgleda što realnije te da žene uživaju u njima.

Uglavnom neku kao neku amatersku pornografiju koja se sad nedavno zapravo više počela uplovadati, uglavnom su sve te kakti amaterske zapravo profesionalni, al sad je nastala ta nekakva kultura da se ljudi sami snimaju i uplovdaju na internet, uglavnom zbog novaca jer sto više ljudi klikaju onda ovi dobivaju pare od reklama pa ovi sebi dobiju neku pinkicu i tak. (smijeh) Ali ono uglavnom zbog toga što je taj sadržaj ipak malo manje nastran, nasilan i tako . (Sugovornica 6)

[...]Anal, aaa, gang bang, aaa, bdsm. Ok, to bi bila možda tri glavna. Dobre su mi, zapravo predobre su mi ženske u tim žanrovima. Čini mi se da stvarno uživaju u tome i to je... vidi se da uživaju u tome. Imaju višestruke orgazme (smijeh). Iiii, ne znam. (Sugovornica 5)

Kako sam raspoložena tako idem i gledat. [...]kad mi onak neko fali onda idem neke malo više nježne gledat, s uvodom od 15 min i tako, a nekad kad sam onak fakat napaljena onda idem neki od 5 minuta pogledat i to je to. (Sugovornica 15)

6.3. Utjecaj pornografije na sliku o sebi i na seksualno ponašanje

U ovom dijelu bavimo se temama: „minimalni utjecaj pornografije na mišljenje o izgledu“, „utjecaj pornografije na seksualno ponašanje“ i „pornografija kao izvor saznanja“. Kada je riječ o utjecaju pornografije na mišljenje o vlastitom izgledu sugovornice su većinom izjavile da tog utjecaja nema jer su zadovoljne svojim izgledom, ne identificiraju s njima ili im nisu privlačne te jer su svjesne kako njihov izgled nije prirodan.

Ne utječe. (Smijeh). Paaa , dobro izgledaju, tj. kako koja, al uglavnom da. No uglavnom sam zadovoljna svojim tijelom. Tako da ne. Ne utječe. (Sugovornica 1)

Ne utječe uopće, mislim.. [...] Nisam, ne identificiram se baš pretjerano sa ženama koje su tamo. Više manje samo get off i to je to. Ne utječu baš što se sad tiče slike o mom tijelu. Nikad se nisam pitala...vidim sad savršeno izvježbanu sa cicama ono fkošarice i šta ti ja znam i sad se pitam: O moj Bože, zašto ne izgledam ljepše

ili zašto tako ovo ono... To mi nije palo na pamet. (Sugovornica 3)

Uf, meni često ove žene u filmovima tim nisu nešt posebno zgodne, znaju izgledat dosta, onak umjetno i iskreno nisam nikad ni zbog jedne žene u filmu pornografskom pomislila da izgledam lošije [smijeh] puno češće mi se to događa sa normalnim filmovima. Ali da, možda jedino utječe na to da počnem mislit, normalno, da one izgledaju jako umjetno i većinom čudno malo. (Sugovornica 9)

Dvije sugovornice su se izjasnile da utjecaj pornografije na mišljenje o vlastitom izgledu zna ovisiti o trenutnom raspoloženju, te da može utjecati nekad pozitivno, a nekad negativno.

*Ovisi kako. Zapravo ovisi o osobnom raspoloženju u tom trenutku. Ako se u tom trenutku osjećam dobro onda može bit samo na neki način osnaža... Može te samo onak osnažit, izgledaš si još bolje, ali tipa ako si... Ako se u tom trenutku ne osjećam najbolje, nisam si najj***a onda mi je sam onak još gore. (Sugovornica 8)*

Samo jedna sugovornica je izjavila kako izgled žena u pornografiji ima negativan utjecaj na mišljenje o vlastitom izgledu, ali sugovornica je objasnila kako je to iz razloga jer općenito ima nisko samopouzdanje te sklonost da se uspoređuje sa svim ženama općenito.

Aha, zbediram se. [smijeh] Pa, imaš 2 tipa žena, koliko sam vidjela, jedne su one sisate, baš korpulentne, a druge su mršavice koje možeš bacati po sobi, ja nisam ni jedno ni drugo tako da nisam ja u tome svijetu. Da, definitivno, al et ja se općenito uspoređujem sa svim curama pa ak je, ne znam to baš za mene neka točka, onako, imam nisko samopouzdanje zbog svačega, a to definitivno ne pomaže. (Sugovornica 2)

Što se tiče seksualnih praksi i ponašanja, sugovornice su u većini se složile kako pornografija tu igra određenu ulogu. Tako je više sugovornica spomenulo kako im je pornografija pomogla da saznaju neke stvari te da postanu otvorenije prema eksperimentiranju u seksu.

Pa mislim da mi je pomoglo čak u nekim stvarima. Tipa dosta sam gledala kad je cura gore, šta ona ustvari radi. Jer prvi put kad sam se išla seksat tak gore mene je bilo, ajme meni bruka, onak šta ja sad trebam radit, ja sam onak ko mumija neka sjedila ono... Hmm. I onda sam onak počela gledat, tražit pornić baš di cura gore i promatrat šta u stvari ona radi i to mi je ustvari dosta pomoglo jer sljedeći

put kad sam se išla tak gore seksat sam u stvari: Ok, to je ona radila, pa idem i ja. I ustvari uspjela.(Sugovornica 15)

Pa recimo baš zbog pornića sam odlučila probat neke stvari koje ovako sama od sebe vjerovatno ne bi. (Sugovornica 13)

Pojedine sugovornice su istaknule kako osim što kopiraju određene poze pokušavaju biti poput žena u pornouracima jer samtraju kako su one profesionalne i u tome „dobre“, ali da im to ne stvara pritisak.

Aaahm, pa ovako ima tih porno glumica koje svašta rade i to nikako ne utječe na mene neke stvari koje rade su meni odvratne i to nikad ne bi radila, ali ovako općenito ima neke stvari koje ja vidim i mislim si kak su zanimljive i kako bi ja to možda trebala poradit na tome, ali u biti ne utječe toliko na mene da ja razmišljam o tom puno. (Sugovornica 12)

Treća grupa žena je istaknula kako smatraju da pornografija ne utječe na njihove seksualne preferencije niti ponašanje kao što je ranije spomenuto. Smatraju da nije sve realno te da je puno toga pretjerivanje.

A dobro to isto, ne utječe. S tim nema problema jer isto često imam dojam da pretjeruju u svim tim reakcijama i u svemu pa ono ne smeta mi to, odnosno ne mislim onda za sebe da sam onda lošija ako njih vidim. Jer većinom, posebno u zadnje vrijeme dok gledam većinom mi je smiješno jer vidim kolko se razlikuje od stvarnosti. (Sugovornica 9)

Jedan dio sugovornica je istaknulo, da iako smatraju da na njih nema utjecaja, da je drugačije kod muških osoba koje svoje znanje o seksualnim odnosima dobivaju u pornografiji. Naime, kako mnoge stvari koje su tamo prikazane nisu realne i ženama ne odgovaraju, muškim osobama se ostavlja dojam kako je to u redu raditi ženama.

Pa na moje ne. Ja bi prije rekla da možda se...eee, dečkima daje do znanja da je sve ok, da cure se trebaju na sve pristat, a onda pošto je društvo tako onda su možda i cure onak, sve je normalno, sve treba, sve što tamo vide treba im pružit. (Sugovornica 14)

Tako da to definitivno nije realno i mislim da to čak škodi u vezama zato što muškarcu u vezama, budimo realni nema baš neke edukacije kako voditi ljubav, kako imati spolni odnos i onda oni uče iz pornografije i onda kada vide u pornografiji da nešto paše ženi onda prepostave da će to i u stvarnosti

funkcionirat, što baš i nije realno. (Sugovornica 10)

6.4. Pornografija u svakodnevnom životu i partnerskim odnosima

Ova cjelina obuhvaća teme „ženska konzumacija pornografije kao tabu tema“ te „konzumacija pornografije u partnerskim odnosima“

Sve sugovornice su izjasnile kako nemaju problema priznati da gledaju pornografiju te smatraju da pornografija ne bi trebala biti tabu tema. Svjesne su da je u društvu uvriježeno mišljenje da pornografiju konzumiraju samo muškarci te zbog toga žene teže priznaju da gledaju pornografiju.

Da, nije mi to nikakva tabu tema. Nije me sram. Kad me netko pita gledaš li porniće priznam. Onda se svi onak začude, pogotovo dečki: Ajme, žensko gleda porniće i priznala je. Da, onak nije mi to ništa, ja jako smatram da je to normalno... (Sugovornica 15)

*Ma sve žene gledaju pornografiju. Samo one koje kažu da ne gledaju lažu jer ih je stid [smijeh]. J***ga, to je sve danas tabu tema, žene su kao bića osjetljivije prirode i ono, više ih se osuđuje za neke stvari nego muške. Dok je, ovaj, za muške normalno da gledaju porniće, od žena se to ne očekuje i vidim da kad spomenem da znam gledati porniće, da se muški onak brecnu. Ne znam jesu li iznenađeni što gledam ili iznenađeni jer pričam o tome na glas. (Sugovornica 7)*

Samo jedna polovica sugovornica je u nekom trenutku vodila razgovor o pornografiji među prijateljima/icama. Teme razgovora su najčešće: preferencije konzumiranog sadržaja, prakticiranje viđenog, izgled glumaca/ica i realnost prikazanog. Razgovor o pornografiji je najčešće bio vezan razgovorom o seksualnom odnosu tako što je protekao iz njega ili mu prethodio.

[...]dosta bi se onako znalo razgovarati, čak i ležerno, o tome, između nas, u našem, ajmo reći, što preferiramo gledati, zašto, što mislimo o tome i jednostavno o tome dal, o tome da li bi nešto takvo napravili i u stvarnom životu. (Sugovornica 11)

Sugovornice koje su se izjasnile da ne pričaju s prijateljicama navele su više razloga za to. Neke su navele kako jednostavno nisu naišle na tu temu i kako se ne osjećaju dovoljno

slobodno pričati o tome odnosno da ima se ta tema čini preintimnom ili se kreću u društvu koje je zatvoreno kada je se govori o seksualnosti. U onim slučajevima kada bi i došlo do teme vlastite seksualnosti, sugovornice bi navele kako je bilo vidljivo da druge osobe ne žele o tome pričati te time nije došlo ni do razgovora o pornografiji.

A dobro da. Možda se jednom desilo, ali općenito ne razgovaramo o seksualnosti s ljudima oko sebe prijateljima i pa onda ne razgovaram baš ni o ovom. [...]

Iskreno, ne osjećam se previše ugodno ono pričat o tome, a onak možda mi se ni ne čini toliko bitna tema, ali često ni ne dođe nikad do toga, ali većinom je ono poluskriveno. (Sugovornica 9)

S druge strane, kada su u pitanju partnerski odnosi, samo jedna sugovornica nije razgovarala s bivšim niti sadašnjim partnerom o pornografiji. Ostale sugovornice su objasnile da ima je „normalno“ da u nekom trenutku veze dođu na tu temu. Što se tiče tema razgovora o pornografiji najčešće se svodi o tome što su vidjeli u određenom uratku, tko što preferira gledati te komentiranje glumica (rjeđe glumaca) i samog seksualnog čina. Ponekad to vodi i na slanje videa kako bi pokazali jedno drugome što im se sviđa ili što bi željeli isprobati.

A pa pričamo ko šta voli gledat ili komentiramo, aaa, i komentiramo za žene, češće za žene nego za muškarce, ko nam je zgodan ko nije i zašto je i zašto nije. (Sugovornica 9)

Pa, da ne moramo se dopisivat, koji su naši kinkovi, šta nam se sve sviđa, onda lakše naći video i reći znači ovo i ovo, ovo i ovo. (Sugovornica 2)

Samo jedna ispitanica jer izjavila da ne priča s partnerima o pornografiji jer to ne želi. Kako je objasnila, smatra da ono što gledamo u pornografiji ne mora biti odraz naše osobnosti i naših stvarnih preferencija te smatra kako bi joj tuđe preferencije mogle pokvariti sliku o potencijalnom partneru.

Iskreno ne želim znati šta ta osoba gleda jer bi mi to pokvarilo dojam i ne želim da ta osoba zna šta ja gledam jer zato što mislim da to, takvi neki interesi da to uopće ne poklapa se šta osoba ima u živo jer... onda na primjer ja kad bi čula od nekog dečka koji je super ovak i s kojim se ja slažem, seksualno i neseksualno, da on gleda uriniranje po nekom meni bi to pokvarilo sve, a to ne mora značit ništ jer možda on to sam... Mislim svašta čovjek gleda, a malo bi toga napravio. (Sugovornica 14)

Kada je u pitanju zajedničko gledanje pornografije, samo dio ispitanica izjavilo je kako je imalo pozitivno iskustvo. Sugovornice koje smatraju zajedničko gledanje pornografije kao pozitivno iskustvo, objasnilo je da im je pomoglo u procesu oslobađanja i otkrivanja u seksu i u eksperimentiranju te kao predigra.

Da, da, zapravo je bilo jako pozitivno zato što nam je oboma to bilo nekak vrijeme otkrivanja u seksu stvarno brutalno i povezalo nas je i mislim da je za oboje bilo skroz pozitivno iskustvo. (Sugovornica 5)

Gledaš i ak se napališ ok. I kad smo se napalili zaustavili smo se i riješili (smijeh). Zaustavili smo film, onda smo izbacili taj dio i posvetili sebi. (Sugovornica 8)

Drugi dio je gledanje pornografije s partnerom opisalo kao neugodno iskustvo. Sugovornice su to iskustvo opisale „čudnim“ te kako su najčešće pornografiju znali gledati zajedno tijekom seksualnog odnosa.

Osjećali smo se kak da kažem lošije, ispraznije... Gledali smo ih dok smo khm, jel (smijeh), i shvatili da je bolje bez toga. (Sugovornica 1)

Bilo mi je čudno istovremeno, ovaj, se seksati i gledati, jer mi smo to kao, ne znam, tada kao neki eksperiment, ajmo za predigru pogledati porniće ili šta god. Jednostavno, bilo mi je jako čudno seksat se s nekim koga volim i gledati tu pornografiju jer je i poza bila takva da nisam mogla gledati u lice i sve mi je to bilo nekako čudno, kao da je netko još s nama u krevetu pa nisam to htjela. (Sugovornica 4)

7. RASPRAVA

Ovim istraživanjem htjeli smo utvrditi koji elementi čine žensko iskustvo konzumiranja audio-vizualne pornografije od prvotnog susreta s pornografijom do konzumacije u partnerskim odnosima. Analiza dobivenih rezultata pokazuje kako je prvi kontakt s pornografijom kod većine sugovornica dogodio se u ranoj adolescentskoj dobi, dobi koja je karakteristična za prvotno eksperimentiranje s pornografijom, kako u ženskoj tako i muškoj populaciji (Delalić, 2000). Prvi kontakt s pornografijom je slučajna, a razlog daljnje konzumacije na početku je bila znatiželja. Osim znatiželje, sugovornice koriste pornografiju u svrhu zadovoljenja vlastite seksualne potrebe te kao izvor

svojevrnsne seksualne edukacije u svrhu proširenja vlastitog i seksualnog repertoara u paru kao što je vidljivo u istraživanju Brajdić Vuković i dr. iz 2013. Što se tiče preferiranog sadržaja, sugovornice su istaknule važnost realističnog prikaza seksualnog odnosa i ženskog užitka u pornografskim uracima, te izbjegavanje sadržaja koji prikazuje nasilje nad ženama. Kao što je slučaj i u prethodnim istraživanjima, sugovornice smatraju kako pornografija predstavlja mušku fantaziju (Delalić, 1997, Brajdić Vuković i dr, 2013) te primjećuju kako je žena često prikazana kao objekt te je sam fokus kamere isključivo na ženi. Fokus kamere isključivo na ženi kod većine ispitanica ne predstavlja problem u slučaju postizanja seksualnog užitka. Janssen, Carpenter i Graham u istraživanju iz 2003. godine su ustvrdili kako su žene gledajući erotske filmove predvidjele značajnu povezanost seksualnog uzbuđenja s varijablom „zamišljajući sebe kao sudionicu“, dok u slučaju gledanja kao „promatračica“ povezanost nije bila značajna. Kod muškaraca je seksualno uzbuđenje pokazalo značajnu povezanost i s varijablama „sudionika“ i „promatrača“.

Nadalje, i za muškarce i žene se u slučaju gledanja kao promatrač/ica važnim se pokazalo koliko je pažnje posvećeno ženskoj glumici. Što se tiče utjecaja pornografije na mišljenja o vlastitom izgledu i seksualnom zadovoljstvu, kao i u prethodim istraživanjima pokazao se neprimjetnim ili pozitivnim (Poulsen, 2013). Sugovornice tako razdvajaju ono što vide u pornouradcima od stvarnog ženskog tijela i seksualnih odnosa te su svjesne nerealnog prikaza pa im prikazano ne stvara nelagodu. Važno je napomenuti kako je dokazano da uporaba značajno utječe na stavove ako sudionici sadržaj ocijene „realističnim“ (Peter i Valkenburg, 2006). Sugovornice su svjesne kako se konzumacija pornografije među ženama doživljava kao tabu tema, no osobno nemaju problema priznati da ju konzumiraju, no jedan dio sugovornica smatra kako je ta tema osobna te ne vole detaljno pričati o tome s prijateljicama ili pak ne nailaze na sugovornike te vidimo da tema pornografije još uvijek izaziva određenu nelagodu među ženskom populacijom čak i onom koja otvoreno priznaje njenu konzumaciju. S druge strane, kada je riječ o komunikaciju s partnerom, sugovornice otvoreno razgovaraju s njima o pornografiji. U prethodim istraživanjima pokazano je kako žene iniciraju gledanje pornografije s partnerima te najčešće im je to preferencijalni način gledanja pornografije (Poulsen, 2013, Brajdić Vuković, 2013). U našem istraživanju, dobili smo podijeljeno mišljenje. Jedan dio sugovornica ga smatra pozitivnim iskustvom gdje im pornografija služi kao predigra u seksualnom odnosu ili izvor novih poza koje bi željeli iskušati. S druge strane,

sugovornice koje su gledanje pornografije s partnerom opisale kao neugodno iskustvo najčešće su navele kako su pokušali gledati pornografiju tijekom seksualnog odnosa te da je to izazvalo nelagodu. S obzirom na dobivane rezultate trebamo napomenuti na moguće ograničenja ovog istraživanja. Istraživanje predstavlja mišljenje jedne uže grupe žena koje koriste pornografiju radi postizanja seksualnog užitka. Nadalje, to su žene koje osim što konzumiraju pornografiju spremne otvoreno razgovarati o njoj. Što se tiče homogenosti uzorka, valjda napomenuti i kako su sve sugovornice studentice, ili one koje su tek završile fakultet (samo jedna sugovornica je tek planirala upisati fakultet) u razdoblju od 18 do 26 godina što je u prethodnim istraživanjima pokazano kao skupina sklona permissivnijem ponašanju te time i konzumaciji pornografije (Brajdić Vuković, 2013).

8. ZAKLJUČAK

Za ovo istraživanje odlučili smo se vidjevši kako je tema ženske konzumacije pornografije kao tema istraživanja, nadasve kvalitativnog istraživanja, podzastupljena u istraživanju pornografije. Ovo istraživanje pokazalo je kako je ženska konzumacija i shvaćanje pornografije najčešće individualno i kompleksno iskustvo. Konzumaciju pornografije možemo donekle okarakterizirati kao pozitivno iskustvo za žensku seksualnost. Pornografija tako služi kao pomagalo pri masturbaciji te može biti informativnog karaktera i pruža pogled u svijet seksualnih alternativa i fantazija. No s druge strane, žene još uvijek nailaze na probleme poput pronalaska pogodnih materijala, nerealnog prikaza seksualnog odnosa, neprirodnosti ženskog tijela te mišljena društva kako žene ne konzumiraju pornografiju. Smatramo da tema ženske konzumacije pornografije zaslužuje više pozornosti kako bi se otvorilo bolje tržište za žene kao konzumentice gdje pornografija neće biti samo odraz muške fantazije. Ova tema sa svojim još podosta neistraženim područjem otvara mnoga nova pitanja i probleme za nova kvalitativna, ali i kvantitativna istraživanja.

LITERATURA

Abramson, P., Pinkerton S. (1998) *S užitkom: razmišljanja o naravi ljudske spolnosti*
Zagreb: Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo

Brajdić Vuković, Marija i dr. (2013) „Može li pornografija pozitivno utjecati na žensku seksualnost? Utjecaj učestalog konzumiranja pornografije na spolni život mladih obrazovnih žena: kvalitativno istraživanje“ *Revija za sociologiju* (43) 133-158

Delalić, Snježana, Banda, M., Vukelić, K., Vergić, D. (1997) "U tvornici seksualnih snova društvene dimenzije spolnih razlika u konzumiranju pornografije" *Revija za sociologiju*, Vol. 23 No. 3-4, 211-220

Delalić, Snježana (2000) „Kulturološki kontekst spolne determiniranosti pristupa pornografiji“ *Društvena istraživanja Zagreb*, br. 6 (50), 789-810

Haysom, Lou (2012) „Women’s sexuality and pornography“, *Agenda: Empowering women for gender equality*, 26:3, 1-7

Janssen, Erick, Carpenter, Deanna i Graham, Cynthia A. (2003). »Selecting Films for Sex Research: Gender Differences in Erotic Film Preference«, *Archives of Sexual Behavior*, 32 (3): 243–251.

Landripet, Ivan (2007) „Utjecaj pornografije na seksualno nasilje u Hrvatskoj: analiza javnih kriminalnih statistika“ *Društvena istraživanja Zagreb*, br. 1-2, 269-293

Peter, Jochen i Valkenburg, Patti M. (2006) »Adolescents’ Exposure to a Sexualized Media Environment and Their Notions of Women as Sex Objects«, *Sex Roles*, 56 (5-6): 381–395

Poulsen, Franklin O., Busby, Dean M., Galovan, Adam M. (2013) "Pornography Use: Who Uses It and How It Is Associated with Couple Outcomes" *Journal of Sex Research*, 50 (1), 72-83

Schussler, Aura (2012) „The relation between feminism and pornography“ *The Scientific Journal of Humanistic Studies*, No. 5, 66-71

Štulhofer, Aleksandar, Matković, T., Mrakovčić, M., Elias, J., Little, D., Diehl, Elias, V. (2003) "Rizici pornografije? Empirijsko testiranje uvriježenih predodžbi o konzumentima seksualno eksplicitnih sadržaja?" *Revija za sociologiju* Vol. 34 No. 1-2, 75-96

Štulhofer, Aleksandar, Landripet, I., Momčilović, A., Matko, V., Kladarić, P. G. i Buško, V. (2007). »Pornography and Sexual Satisfaction –Any Relationship?«, u: Susanne V. Knudsen, Lotta Löfgren-Mårtenson i SvenAxel Månsson (ur.). *Generation P? Youth, Gender and Pornography*. Aarhus: Aarhus University Press, str. 66–84.

Waters, Melanie (2007) „Sexing It Up? Women, Pornography and Third Wave Feminism“ u *Third Wave Feminism: A critical Exploration* ur. Gillis, S., Howie, G., Munford, R. Palgrave Macmillan, 251-265

Wright, Paul J., Arroyo, Analisa, (2013) "Internet Pornography and U.S. Women's Sexual Behavior: Results from a National Sample" *Mass Communication and Society*, 16, 617-638

Wright, Paul J., Bae, Soyoung, "A National Prospective Study of Pornography Consumption an Gendered Attitudes Toward Women" *Sexuality & Culture*, 19, 444-463

PRILOZI

IZJAVA

Kojom ja, kao istraživačica potvrđujem da sam prije pristupanja intervjuu upoznala sudionicu istraživanja s pravima u svrhu zaštite podataka i anonimnosti. Konkretno, s pravom na odustajanje u svakom trenutku istraživanja, da će intervju biti sniman te transkribiran gdje će se prilikom transkripcije podaci koji bi mogli odati moj identitet biti izostavljeni te da će se u slučaju navođenja citata koristiti pseudonimi. Također da će se snimke intervjuja čuvati na mjestu dostupnom samo istraživačici. Nakon što je upoznata sa svojim pravima, sudionica je dala usmeni pristanak na sudjelovanje u intervjuu i suglasnost za snimanje intervjuja i korištenje podataka dobivenih intervjuom u istraživanju koje Marija Marković (studentica Filozofskog fakulteta u Zagrebu) provodi u okviru diplomskog rada pod naslovom „*Utjecaj pornografije na žensku seksualnost*“. Istraživanje je dobilo suglasnost Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za ocjenu etičnosti istraživanja.

Datum i mjesto

U slučaju bilo kakvih dodatnih pitanja kontaktirati istraživačicu na sljedeću e-mail adresu:
markovic0marija@gmail.com

Potpis istraživačice

STRUKTURA INTERVJUA

- Možete li mi, za početak, reći nešto o sebi, koliko godina imate, zanimanje..
- Kako ste došli u kontakt s pornografijom i kada?
- Zbog čega ste je nastavili i dalje konzumirati?
- Postoje 'tvrđi' i 'mekši' seksualno eksplicitni sadržaji. Jeste li upoznati s različitim žanrovima pornografskih sadržaja? Ako jeste, koje od njih preferirate, i zašto?
- Možeš li mi opisati kako su, po vašem mišljenju žene prikazane u pornografskim materijalima?
- Kako utječe izgled žena prikazanih u pornografiji na vaše mišljenje o vlastitom izgledu?
- A što se tiče vaše seksualnosti, seksualnih sposobnosti i preferencija, kako utječe žena prikazana u pornografiji na vaše mišljenje o vlastitim seksualnim sposobnostima i preferencijama?
- Po vašem mišljenju, što misliš da razlikuje žene koje gledaju i koje ne gledaju pornografiju?
- Razgovarate li ikada s prijateljima/ prijateljicama o pornografiji. (Ako da, o kojem području pornografije: o sadržaju, prikazu žena i muškaraca, ukusima. Ako ne, zašto.)
- Kada bi se u novom društvu pokrenula diskusija o pornografiji, bi li sudjelovali u njoj na način da kažeš što doista mislite?
- Smatra se da je pornografija rađena za muškarce od strane muškaraca. Kada ju gledate imate li takav dojam? Smatrate li da je ženino zadovoljstvo zanemareno? Je li potrebna promjena?

- Zadnjih par godina pojavila se je vrsta pornografije koja se naziva feminističkom pornografijom. Jeste li upoznati s njome? (Ako da, što misli o njoj, kako je došla do nje, ima li ikakve razlike s mainstream pornografijom. Ako ne, što misli kakva bi to pornografija bila.)
- Razgovarate li ikad s partnerom o pornografiji? (Ako da, kako su došli na temu pornografije, ako ne, zbog čega) (ako ga imaju, ako ne, bivši partneri)
- Gledate li ikada zajedno pornografiju?
- Kako vaše zajedničko gledanje pornografije utječe na vaš seksualni odnos, eksperimentirate li nešto što ste vidjeli?
- Utječe li pornografija na vaš odnos s partnerom u smislu emocija, povezanosti, svega što dijelite? Kako pornografija utječe na seksualnu aktivnost u vezi, da li smanjuje ili potiče želju?
- Postoji li nešto što bi možda htjeli dodati o ovoj temi? Nešto pojasniti?

SAŽETAK

Ovim radom želimo istražiti kako konzumacija audio-vizualne pornografije utječe na žensku seksualnost. Razvojem tehnologije i globalne trgovine pornografska industrija postaje pristupačnija i sve raširenija. Sama pornografija smatra se „muškim“ područjem odnosno industrijom predvođenom muškarcem okrenuta njemu kao korisniku. Ženska konzumacija pornografije u posljednje vrijeme izaziva sve više interesa, ali je i dalje manje zastupljena kao predmet znanstvenih istraživanja u odnosu na istraživanja vezana za muškarce i njihovu konzumaciju. Iako je u novijim istraživanjima vidljiv porast korisnica, najčešće u mlađim dobnim skupinama, one su i dalje u manjem broju od muškaraca. Kako bi otkrili koji elementi čine žensko iskustvo konzumiranja pornografije, koristili smo kvalitativni pristup, a kao metodu polu-strukturirani upitnik. Uzorak obuhvaća 15 sugovornica u dobi od 18 do 26 godina. Istraživačka pitanja tiču se prvih susreta s pornografijom te kasnijeg korištenja, stavova o prikazu žena u pornografiji, preferiranog sadržaja pornografije te utjecaja pornografije na sliku o sebi i odnosa s potencijalnim partnerom.

Ključne riječi: pornografija, ženska seksualnost, kvalitativno istraživanje

ABSTRACT

This paper explores how the consumption of audio-visual pornography influences female sexuality. The developments in technology and the global market have made the porn industry more available and more widespread. In itself, pornography is still considered a "male" domain, i.e. an industry led by and oriented towards men. Interest in female pornography consumption has lately been on the rise, but it is still less represented in scientific research in comparison to the research concerning men and male pornography consumption. Although newer research shows an increase of female users, most often in younger age groups, they are still underrepresented compared to men. To find out which elements make up the female experience of pornography consumption, a qualitative approach was used and the method was a semi-structured questionnaire. The sample includes 15 female interviewees aged 18 to 26. The research questions touch upon first contacts with pornography and its later use, attitudes towards the representation of women in pornography, preferred content and the influence of pornography on self-image and relationships with potential partners.

Key words: pornography, female sexuality, qualitative research